

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Ігнатенка Валентина Володимировича на тему «Механізми державної

підтримки розвитку аграрного сектору України»,

подану на здобуття наукового ступеня

кандидата наук з державного управління за спеціальністю

25.00.02 – механізми державного управління

На підставі вивчення дисертації та опублікованих за дослідженою темою наукових праць здобувача, а також матеріалів щодо апробації та практичного впровадження результатів виконаного Ігнатенком Валентином Володимировичем наукового дослідження, можна констатувати наступне щодо актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та наукової новизни одержаних результатів, повноти їх викладу в опублікованих працях та визначити загальну оцінку проведеного дослідження.

Актуальність теми дисертації

В сучасних умовах на порядку денному науки державного управління стоїть питання державної підтримки розвитку аграрного сектору. Сучасні тенденції аграрного виробництва характеризуються високою складністю, невизначеністю та динамічністю зовнішнього середовища. У зв'язку із цим виникає необхідність постійного моніторингу стану державної політики розвитку аграрного сектору з метою своєчасного виявлення кризових явищ, які можуть призвести до дестабілізації економіки України. Регулювання підтримки аграрного сектору як складова державної політики повинна забезпечити всеохоплюючу модернізацію аграрного сектора України, в т.ч. виведення застарілих потужностей та впровадження у виробництво нових технологій, зниження енергоємності виробництва, створення високотехнологічних галузей. Непослідовність державної політики та недостатність фінансування значно обмежують можливості господарюючих суб'єктів для їх інноваційно-інвестиційного розвитку. Дієві механізми

посилення та узгодження інтересів і зусиль учасників державної підтримки забезпечать сталий розвиток економіки, заснованої на нових знаннях. В сучасних умовах актуальності набуває проблема раціоналізації структури інвестицій підприємств аграрного виробництва, а також активізації інвестування у інноваційні продукти та технології. Переваги інноваційного чинника в забезпеченні конкурентоспроможності аграрного виробництва сьогодні є очевидним, а його вплив на виробництво – радикальним і комплексним.

Поставлена мета відповідає темі дисертаційної роботи. Досягнення окресленої мети розкривається у комплексі задач, причому головна увага дисертантом зосереджується на дослідженні питань, пов'язаних із теоретичним узагальненням сутності сталого економічного розвитку аграрної галузі, його складових, особливостей розвитку сільського господарства та розробки практичних рекомендацій з удосконалення державного регулювання розвитку аграрного сектору України. Висновки є узагальненням досліджень та основою формулювання практичних рекомендацій. Пропоновані методичні підходи є коректними та такими, що дозволяють проводити конкретні розрахунки.

Із вищезазначеного зрозуміло, що дисертаційна робота Ігнатенка Валентина Володимировича виконана на актуальну тему, висвітлення якої є своєчасним та обґрунтовує новий підхід до вирішення наукової задачі, що виявляється у розробці нових концептуальних підходів та науково-практичних рекомендацій щодо розвитку аграрного сектору.

Загальна оцінка роботи, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і повнота викладу в публікаціях

Дисертаційна робота В.В. Ігнатенка складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Логічна структура побудови змісту дисертаційної роботи засвідчує високий професійний рівень

дисертанта. Матеріал викладено послідовно і відповідно до завдань та структури дисертації.

Зміст дисертації, структура та виклад науково-прикладних розробок свідчать про завершеність наукового дослідження, в якому розв'язано актуальне науково-практичне завдання та формалізовано автором. Оцінюючи дисертаційну роботу, можна стверджувати, що одержані наукові результати є обґрунтованими, а наукова новизна є достовірною відповідно до представлених у роботі доказів, створених за допомогою загальнонаукових та статистичних принципів, методів та прийомів комплексних досліджень.

Вибір методологічних підходів зумовлений завданням всебічного аналізу сучасного стану державної підтримки аграрного сектору та необхідністю виокремлення особливостей його розвитку. Уміння застосувати теоретико-методичну підготовку для вирішення фундаментальних та прикладних питань дослідження підтверджується здійсненням дисертантом моделювання запропонованих заходів для забезпечення розвитку аграрного сектору у рамках комплексної оцінки показників ефективності формування її стратегії.

Варто відзначити, що автором було опрацьовано велику кількість закордонних і вітчизняних інформаційних джерел в аспекті формування механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору; наукові праці з проблематики оцінки ефективності механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору; спеціалізовані галузеві періодичні видання; аналітичні та статистичні дослідження; статистична інформація і публікації міжнародних організацій. Обґрунтованість наукових положень підтверджується проведенням автором аналізом наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, логікою та чітко поставленими завданнями, опрацюванням великої кількості статистичних, аналітичних, нормативно-правових матеріалів.

Результати, отримані в процесі дослідження, знайшли відображення у 13 наукових працях, з них: 5 – у наукових фахових виданнях України;

1 – в наукометричній базі даних Scopus.; 1 – в науковому періодичному виданні іншої держави; 6 – публікацій у збірниках тез доповідей конференцій.

Загальний обсяг публікації становить 4,9 друк. арк., особисто автору належить 4,5 друк. арк.

Узагальнення, висновки і рекомендації мають як теоретико-методичне значення, так і практичне застосування: розширено наукові підходи до трактування понять «державна підтримка аграрного сектору», «механізми державної підтримки розвитку аграрного сектору»; систематизовано наукові положення щодо реалізації механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору; науково-методичні концепти щодо ефективності інституційного та фінансово-економічного механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору; методичний підхід до оцінки ефективності механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору, який, на відміну від існуючих, передбачає використання методів трендового, кореляційно-регресійного аналізу, ідентифікацію факторів, що визначають пріоритети розвитку аграрного сектору та включає чотири взаємопов'язані етапи; здійснено аналіз сучасного стану та особливостей функціонування механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору; обґрунтовано теоретико-концептуальний підхід до формування механізму системної взаємодії щодо реалізації заходів державної підтримки аграрного сектору; узагальнено положення щодо активізації інструментів державної підтримки розвитку аграрного сектору України, які передбачають: забезпечення потреб аграрного сектора у кредитних ресурсах; функціонування ефективної системи оподаткування; формування ефективної системи страхування та інші.

У цілому структура та зміст дисертації свідчать про комплексний характер проведеного дисертантом дослідження. Робота насичена статистичним матеріалом, що значно полегшує сприйняття аналітичних досліджень і висновків. Таблиці та рисунки легко сприймаються, не перевантажені умовними позначеннями. Висновки наведені в дисертації, відображають глибину досліджуваної проблеми, логічно побудовані та мають аналітичне підґрунтя.

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та пропозиції

належать особисто автору. Матеріали дисертації були предметом розгляду і дискусій на науково-практичних конференціях, в тому числі міжнародних.

Наукове значення та новизна дисертації

Рецензована дисертація, на наш погляд, має безперечне наукове значення. Дисертаційна робота В.В. Ігнатенка становить завершене наукове дослідження, в якому проведено ґрунтовний аналіз механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору України.

Заслужує позитивної оцінки обґрунтування положення щодо формування механізму системної взаємодії щодо реалізації заходів державної підтримки аграрного сектору з драйверами розвитку аграрного сектору (внутрішні та зовнішні), який враховує інтереси та функції суб'єктів механізмів державної підтримки аграрного сектору.

У роботі автор демонструє не досконалість в Україні належних методологічних засад та практичного інструментарію стосовно оцінки ефективності механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору. Це спонукало до розробки методичних підходів до оцінки ефективності механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору, який, на відміну від існуючих, передбачає використання методів трендового, кореляційно-регресійного аналізу, ідентифікацію факторів, що визначають пріоритети розвитку аграрного сектору та включає чотири взаємопов'язані етапи: 1) систематизація параметрів оцінювання ефективності державної підтримки розвитку аграрного сектору; 2) аналіз та оцінка визначальних чинників державної підтримки розвитку аграрного сектору; 3) система способів оцінки параметрів державної підтримки; 4) розробка стратегічних векторів удосконалення процесів державної підтримки розвитку аграрного сектору.

Важливим здобутком є систематизація інструментів оцінки ефективності інституційного та фінансово-економічного механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору, які, на відміну від наявних, включають три вектори оцінки.

Автором запропоновано стратегічні заходи щодо вдосконалення механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору України, зокрема: регламентація статусу інститутів, які забезпечують підтримку розвитку аграрного сектору; унормування вартості землі сільськогосподарського призначення та її власності; врегулювання на законодавчому рівні грантових програм, різного роду міжнародної технічної допомоги; розробка диверсифікованої системи фінансової та матеріально-технічної підтримки суб'єктів аграрного сектору, насамперед галузі тваринництва та переробки; підтримка органічного виробництва.

Особливий інтерес становлять науково-практичні концепти активізації інструментів державної підтримки розвитку аграрного сектору України, які передбачають: забезпечення потреб аграрного сектора у кредитних ресурсах; функціонування ефективної системи оподаткування; формування ефективної системи страхування; вдосконалення системи державної фінансової підтримки.

Детальний аналіз механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору України дозволив автору зробити обґрунтовані та самостійні висновки і пропозиції.

Достовірність і практичне значення результатів дисертаційної роботи

Практичне значення отриманих результатів полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних положень, методичних підходів і висновків щодо удосконалення, розробки та реалізації заходів у напрямку формування ефективних механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору України. Основні положення, викладені в дисертації, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які підлягають широкому застосуванню як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності.

Достовірність отриманих результатів засвідчують відповідні розробки Ігнатенка В.В., які мають практичне значення і знайшли своє застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про

впровадження, зокрема: Верховної ради України (довідка про впровадження № 04-2/22 від 12.04.2022) при розробці законопроектів у сфері розвитку аграрної політики; Агенції регіонального розвитку Чернігівської області (довідка № 157/20 від 16.09.2020 р.) при розробці перспективних напрямків розвитку сільського господарства в умовах цифровізації; Державного підприємства «Дослідне господарство «Івківці» Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла Національної академії аграрних наук України» для науково-методичного забезпечення діяльності підприємств аграрного сектору.

Характеризуючи дисертаційну роботу Ігнатенка В.В., слід зазначити, що основні її наукові положення викладено переконливо і логічно, висновки та рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень. Достовірність практичних розробок автора підтверджується відповідними довідками. Враховуючи це, зроблено висновок, що одержані результати є достовірними.

Відтак, теоретичні положення, методологічні розробки та практичні результати дисертаційного дослідження дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота характеризується практичною спрямованістю.

Зауваження та дискусійні положення

Відзначаючи належний рівень обґрунтування і достатню переконливість теоретичних, аналітичних і методичних положень дисертації Ігнатенка В.В., її цілісність та завершеність, необхідно звернути увагу на окремі недоліки при розкритті питань та дискусійні положення, наявні в роботі:

1. Понятійно-термінологічний апарат дисертаційного дослідження, згідно нашої позиції, є недостатньо чітким та потребує більш глибокого обґрунтування. Приміром, досить спірним є підхід автора дисертації до визначення змісту та сутності поняття «механізми державної підтримки розвитку аграрного сектору». Згідно позиції автора дисертації, це поняття відображає «складну багатоелементну систему напрямів (соціально-економічні та екологічні), методів та інструментів (бюджетно-податкові, грошово-кредитні, цінові) цілеспрямованої дії на фінансово-економічний

потенціал суб'єктів аграрного сектору» (параграф 1.2). Проте, система методів, інструментів й заходів може створювати передумови не лише для ефективного функціонування суб'єктів аграрного сектору, а й для втрати ними мотивації розвитку, що відомо із вітчизняної практики. Окрім того, у запропонованому визначенні невдало застосоване словосполучення «соціально-екологічний», яке допускає множинність трактувань.

2. Автором наведено рекомендації щодо вдосконалення механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору України (параграф 3.1 дисертації), однак із поданого тексту незрозуміло – чи подані результати є авторськими, чи зроблені на основі узагальнення інших наукових праць. Викликає дискусію і зміст наведених напрямів. Приміром, як вбачається із опису другого елементу, збір інформації, необхідної для оцінки ефективності використання коштів державної підтримки суб'єктами господарювання. На наш погляд, доцільно передбачити можливості щодо формування критеріїв такої ефективності.

3. На рис. 3.1 схематично представлені стратегічні орієнтири активізації інструментів державної підтримки розвитку аграрного сектору України. Дисертаційна робота істотно виграла, якщо б у запропонованій схемі було розкрито місце та функції державно-приватного партнерства. У першому розділі варто було б розглянути зарубіжний досвід реалізації механізмів державно-приватного партнерства, конкретизувати їх слабкі та сильні сторони, а в третьому розділі запропонувати можливі варіанти застосування їх у аграрному секторі України.

4. Робота значно виграла б за наявності у ній напрямів адаптації саме європейського досвіду щодо державної підтримки розвитку аграрного сектору із використанням кластерної моделі управління в контексті перспектив реалізації Україною плану дій з виконання Угоди про асоціацію з ЄС, визначивши можливий інструментарій, який доцільно імплементувати згідно з вимогами директив і регламентів ЄС. Це б суттєво підвищило практичне значення дисертаційного дослідження.

5. У другому розділі здійснено аналіз стану та особливостей державної

підтримки розвитку аграрного сектору в Україні. Автор робить висновок про наявність сукупності проблем «недостатність кредитних ресурсів, їх висока вартість, складний механізм одержання та відсутність можливості передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення в заставу тощо». Таке твердження очевидно відповідає дійсності, однак вбачається недостатньо аргументованим і дещо поверхневим, оскільки в роботі відсутнє обґрунтування цілісної системи показників результативності механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору в Україні.

Вказані дискусійні положення та побажання відображають власну наукову позицію опонента і не знижують загальної позитивної оцінки роботи.

Загальний висновок

Дисертація Ігнатенка Валентина Володимировича на тему «Механізми державної підтримки розвитку аграрного сектору України» є самостійно виконаним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із удосконалення політики держави у напрямку сталого економічного розвитку аграрного сектору України.

Представлені в дисертації наукові положення, висновки, рекомендації і пропозиції в комплексі поглиблюють теоретичні засади та практичні аспекти прийняття ефективних рішень з питань державної підтримки розвитку аграрного сектору. У дисертації отримано нові науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати, що в сукупності сприяють підвищенню ефективності функціонування як державної політики в цілому, так і окремих її складових.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою і таким чином мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації, що задекларовані здобувачем містять елементи наукової новизни, рівень яких визначено коректно. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам.

Зважаючи на зазначене, вважаю, що дисертаційна робота «Механізми державної підтримки розвитку аграрного сектору України», за науковим

рівнем досліджень, їх актуальністю, науковою новизною відповідає чинним вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями від 19 серпня 2015 року № 656), що висувуються до кандидатської дисертації, а її автор – Ігнатенко Валентин Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,

Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права

ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет

імені академік ІО. Бугая»,

ректор

Тетяна ШЕСТАКОВСЬКА